

Det specialpædagogiske arbejde med rummelighed søger netop at tænke brug af it ind i forhold til *integrationsperspektiv*: Hvordan kan vi sikre, at børn med læringsudfordringer kan opnå at blive i klassen, i stedet for at blive flyttet fra klassen? Hvilke typer af programmer bør udvikles og testes for at hjælpe læsesvage elever? Hvordan kan sejre ved en computer, hjælpe "specialklassebørn" med at blive værdsat af de andre i klassen? Hvordan skal sammenhængen mellem skole og hjem tænkes ind i forhold til en it-støttet pædagogik? Alle spørgsmål, der også vil kunne bidrage til at perspektivere mediepædagogikken.

I sidste del af bogen præsenteres en skitse til en ny pædagogik med medier. Det er måske overdrevet at betegne disse træk som radikalt nye. Men som tegn på de udfordringer, vi fortsat står over for på det mediepædagogiske område, er der god grund til fortsat at gentage: "Ønsker man at kvalificere morgendagens voksne til at forholde sig udvælgende og kritisk, er et af midlerne, at børn og unge af i dag får indsigt i og kommer bagom mediernes prioriteringer af fortællinger om den nære og den fjerne verden og lærer at forholde sig kritisk søgende og kreativt skabende i forhold til medierne. En forudsætning for, at dette kan lykkes er, at der fra politisk hold er velvilje, såvel holdningsmæssigt som økonomisk, til at styrke medie- og it-undervisningen." (115) Set i et forskningsoptik savnes dog en mere tydelig indkredsning af, hvad vi skal forstå ved *kritisk* eller det at kunne opøve en mediekritisk kompetence. Fx. er der ingen spor i denne skitse til en mediepædagogik, hvordan vi skal forholde os til tendensen til medieinstitutionel *sløathed*. Hvad ved vi overhovedet om de forskellige medieinstitutioners dagsordener? Vi kan træne børn til at være kritiske over for budskaber og virkemidler, men vi kan mediepædagogisk set ikke forhindre, at medier opkøber andre medier og i princippet kan styre hele systemet af analyse, udvikling og distribution af bestemte medieformater. Betyder det noget for analyser af børns medieproduktioner, at ejerskabsforhold og lønsomhedsbetragtninger presser til både standard og fornyelse i *den virkelige verden*? Betyder det noget, at vi i dag har hele kanaler (eller mini-sites på nettet), der er målrettet til børn, og at de programmer, børn og unge ser/interagerer med, er marginale versioneringer af de store medieindustriens skabeloner? Og er det overhovedet en kritik, vi kan bruge til noget?

Referencer

Andersen, Tem Frank (2005). Unge og computerkultur. Ambivalenser og socialt spillerum i gymnasieelevers computerbrug. Institut for læring: Aalborg Universitet (ph.d. afhandling)

Tem Frank Andersen
Cand. mag, projektleder
Frederikshavn Event
Eksternt tilknyttet Center for
Interaktive Digitale Medier

* *Bogen er i anden form tidligere blevet anmeldt til Dansk Pædagogisk Tidsskrift 2006, september*

Jostein Gripsrud: *Mediekultur, mediesamfund*. København, Hans Reitzel forlag, 2005, 384 sider, kr. 398.

"En moderne medieklassiker" kalder forlaget bogen, og det kan man for så vidt godt sige, eftersom bogen udkom på norsk i 2000, hvor den modtog Meltserprisen for "fremragende formidling", og siden er kommet i svensk og engelsk oversættelse. Det er altså en allerede udbredt og velmeriteret bog, som nu foreligger i dansk oversættelse, og som ud over at være oversat til dansk også i en række tilfælde har erstattet norske eksempler med danske. Samtidig er der tale om en bog, som sætter sig for at lave en basal introduktion til den moderne medievidenskabens centrale teorier og problemstillinger, og som gør det på forbilledlig tværfaglig vis og med inddragelse af en lang række konkrete eksempler og analytiske perspektiver.

Bogen er opdelt i tre hoveddele. I første del, "Publikum og medierne", sættes systematisk fokus på medierne som fælleskabs- og identitetsskabere, som direkte menings- og holdningspåvirkere og i forhold til sociologiske teorier om livsstil, smag og sociale forskelle. I denne dels første underafsnit præsenteres teorier om mediernes rolle som socialiseringsfaktor, både individuelt og kollektivt. Her kommer bl.a. Freud, Horton & Wohl, Dayan & Katz, Roger Silverstone og John Ellis på banen, men forklaret med talrige eksempler fra dagligdags mediebrug. I det andet underafsnit diskuteres det snævrere begreb 'mediepåvirkning'. Det sker dels ved en præsentation af de klassiske, samfundsvidenskabelige teorier fra 1940'erne og frem, fra troen på medierne som en meget direkte påvirknings- og magtfaktor til forestillingerne om

et mere aktivt publikum. Men samtidig inddrages forestillingerne om mediemagt i Frankfurterskolen og dens moderne udløber Birminghamskolen. Endelig bringer fremstillingen os langt ind i en diskussion om sociale skel, smag og livsstil, hvor ikke bare Bourdieu lægger teorier til, men hvor vi også kommer vidt omkring i fx æstetisk teori og filosofi, og dermed også diskussionerne om kunst og populærkultur.

I bogens anden del, "Perspektiver på mediernes tekster", er fremstillingen klart og pædagogisk opdelt i fire underkapitler, der alle fokuserer på forskellige aspekter af kommunikationssituationen: først en introduktion til semiotik, som jo forenklet sagt går ind i selve teksten, dens tegn og koder; så en introduktion til hermeneutik, som handler om den måde, modtagere fortolker tekster på; så en introduktion til retorik, som jo traditionelt forstås som de mekanismer, afsenderen bruger for at få sit budskab til at gå igennem; og endelig til sidst narratologi, som handler om fortællende formers meget centrale rolle i vores bevidsthed og kultur. Kapitlerne kommer særdeles godt rundt i de centrale teoretikere, og samtidig er de struktureret omkring konkrete eksempler og længere eksemplariske analyser af fx reklametekster, avistekster, tv-nyheder, tv-soaps osv.

I bogens del 3, "Produktion og rammevilkår", går vi op på det sociologiske makroniveau i forhold til medier med fokus på mediernes rolle for demokrati og offentlighed og på magtforhold i de produktionsprocesser, hvorunder medieprodukter bliver til. I det første underafsnit om offentlighed og demokrati får vi en eksemplificeret fremstilling af Habermas' klassiske offentlighedsteori, forskellige demokratiteorier og ikke mindst en grundig diskussion af offentlighedens strukturforvandling i nyere tid. Der er en god diskussion af markeds kræfter vs. statslig styring og regulering og af presseetik, og der er en kortere perspektivering i forhold til internationalisering og tværgående mediefusioner.

I det andet underafsnit om "broadcast-medierne" sættes der fokus på radio, tv og internet, og der fokuseres i meget høj grad på public service-ideens historie og udvikling. Afsnittet rummer også en diskussion af forholdet mellem public service-modellen i Europa og den amerikanske model, og det rummer en ganske lang og tænksom analyse af den medieteknologiske og mediepolitiske udvikling her ved årtusindskiftet, hvor satellitter og digitalisering truer de traditionelle mediesamfund. Gripsrud diskuterer her, om

kulturelle fællesskaber og pluralisme og mangfoldighed i medieudbuddet vil gå under til fordel for en opsplitning og individualisering, præget af særinteresser og subkulturer. Men hans eget svar er moderat optimistisk: De traditionelle medier vil stadig være attraktive i kraft af deres fællesskabsfunktion og deres udbud af mere alment relevante og attraktive programmer, og de nye medier vil også være nødt til at afspejle behovet for fællesskab, om end måske i nye former.

Det sidste underafsnit i bogens del tre, "Produktion: sammenhænge og magt," handler om, hvem det egentlig er, der har magten over de medieprodukter, vi forbruger. Gripsrud tager her udgangspunkt i Marx' forestilling om, at produktion og forbrug hænger sammen. Forbrugerne har som samlet masse stor betydning for udformningen af det, medierne producerer og udsender, men det er i sidste instans de, der producerer, og de, der vælger produkterne, der har magten og ansvaret for den måde, produkterne udformes og spredes. Med eksempler fra avisproduktion, musik, tv og film viser Gripsrud, hvordan magtspørgsmål og produktionsnormer også i høj grad griber ind i og begrænser eller styrer aspekter af den individuelle og kollektive kreativitet, som ligger bag alle mediers måde at fungere på. Et eklatant eksempel på dette er forskellen i den europæiske og den amerikanske filmindustri, når det drejer sig om, hvem der har magten over det endelige produkt. Et andet oplysende eksempel er forskningen i nyhedsproduktion både på tv og i pressen.

Gripsruds bog er et fremragende eksempel på, hvordan man formidler kompliceret teoretisk og historisk viden om medier i en klar og engageret form. Han præsenterer, uden at være tendentiøs, meget forskellige teorier, men der er samtidig ingen tvivl om, hvad han mener om medieudviklingen, og hvad medieforskningen er til for. Det fremgår af dette citat fra bogens sidste afsnit: "Medierne er ikke mindst af afgørende vigtighed, for hvordan vores form for demokrati fungerer. Eftersom 'verden' er et yderst mangfoldigt fænomen, er det en væsentlig fordel, at de medier vi støtter os til, er tilsvarende mangfoldige på alle planer og måder. Det øger spillerummet for vores selvstændighed, det udvider rummet for kritisk tænkning og mere eller mindre handlingsorienterede samtaler med vores medmennesker. Det gør det muligt for os at være *myndige mennesker*." (s. 358). Man kan sige, at Gripsruds bog med sin på én gang reflekterede og teoretiske nuancering og med sine mange eksempler på, hvordan disse teorier kon-

kret kan anvendes og eventuelt kombineres, har bidraget til, at fremtidige mediestuderende kan blive mere selvstændige og myndige mennesker.

Det betyder imidlertid ikke, at Gripsruds bog ikke rummer svagheder, eller at hans selektion af teorier og synsvinkler er uden problemer. Det forekommer mig fx, at man ikke bør kunne skrive en lærebog i medier i 2005, uden at den psykologiske dimension er vægtet stærkere, og specielt at den vækst inden for kognitionsforskningen, som vi både har set i sprogforskningen og filmforskningen, får en central plads. Gripsrud nævner Lakoff og Johnssons metaforanalyser, men ikke et ord om fx Bordwell, Branigan og Grodals nye vinkler på filmgenrer og narration. Det hænger sammen med en anden svaghed, nemlig at genresynsvinklen i bogen er så spredt og tilfældig, som den er. Der burde have været et mere systematisk genreafsnit i del 2 om mediernes tekster. En sidste indvending mod bogen er manglen på en mere substantiel beskrivelse af globaliseringens mange ansigter og tendenser. Der er stedvis henvisninger til denne meget centrale, moderne medieudvikling, men det er kun 3½ side (s. 288-291) ud af bogens 384 sider, der decideret vies globaliseringens mediemæssige aspekter.

Ib Bondebjerg
Professor
Afdeling for Film- og Medievidenskab
Københavns Universitet

Gunhild Agger: *Dansk tv-drama. Arvesølv og underholdning.*
København, Forlaget Samfundslitteratur, 2005, 794 sider, 398 kr.

Det er i mere end én forstand en vægtig bog, Gunhild Agger har skrevet. Dels lægger den sig ind i traditionen for, at doktordisputater er solide møpedrenge, dels giver den med sin grundige analyse af den danske tv-dramatiske udvikling et nyt solidt fundament under forskningen på dette felt. Selvom bogen er en doktordisputats og dermed følger alle de strenge krav til denne akademiske genre, så er det en bog, hvis emne og fremstilling rækker langt ud over akademiske kredse. Den beskæftiger sig med et mediefænomen, som mere end noget andet har haft kulturhistorisk betydning, fordi det utallige gange har været den nationale fiktion, som har

fået hele den danske befolkning til at sidde klistret til tv-skærmen.

Bogen er struktureret i fire hovedafsnit. Det første hovedafsnit rummer den obligatoriske redegørelse for materiale, metode og teori. Noget af det afgørende og også nyttige for selve den dokumentation, der lægges frem i bogen, og som udgør dens materiale, er, at Agger har fået lavet en total registrant af al dansk tv-fiktion fra 1986-1997 – den periode, som er bogens centrale analysefokus. Registranten er i sig selv et uvurderligt godt materiale at arbejde videre med for andre forskere, men også et materiale, som gør det muligt for Agger metodisk at kombinere kvantitative analyser af udviklingstendenser med mere kvalitative. Hun identificerer via sin kvantitative analyse seks dominerende genretendenser i perioden: samtidsrealistisk drama, historisk drama, melodrama, krimi, komedie og satire, som så bliver grundlaget for valget af de enkeltudsendelser, som analyseres grundigt i bogens centrale del 4. Bogens del 1 har desuden en meget klar og velstruktureret diskussion af forholdet mellem det nationale og det internationale og af selve det teoretiske grundlag for genreanalyse.

Bogens andet hovedafsnit beskæftiger sig med den medie- og tv-historiske udvikling og dermed spørgsmålet om periodisering af tv-mediet som sådan og specielt tv-dramatikken. Agger går her i dialog med en række af de allerede foreliggende forslag til periodisering og etablerer i forlængelse heraf sin egen periodisering, hvor perioden 1951-1964 er "Teaterdramatikens periode", 1964-1988 "Det moderne og det folkelige gennembrud" og endelig 1988-1997 "Det populære gennembrud". Det er perioder, der samtidig svarer til mediets udvikling som sådan fra etableringsperioden via den klassiske public service-periode til konkurrenceperioden.

Et meget afgørende afsnit i bogen er del 3, som analyserer de historiske udviklingstendenser på baggrund af de kvantitative data, der kan trækkes ud af registranten. Resultaterne er bl.a., at man kan se, at antallet af danske fiktionsudsendelser er tredoblet både på DR og TV 2 siden 1986 med enkelte variationer fra år til år. Man kan også konstatere, at de serielle udsendelser dominerer, men at udviklingen gik i retning af de kortere og mere standardiserede udsendelser, bl.a. som følge af udviklingen af en mere standardiseret programflade. Agger diskuterer også interessante tendenser i døgn-, uge- og månedsrytmen for tv-fiktionen, ligesom hun prøver at identificere udsendelser, der